

Podczas lipcowej sesji plenarnej Europejskiego Komitetu Regionów przywódcy lokalni i regionalni jednogłośnie przyjęli opinię poświęconą unijnemu wsparciu na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego w latach 2028-2034. W dokumencie podkreślono, że przyszły instrument finansowy Unii Europejskiej w tym obszarze powinien opierać się na aktywnym udziale władz lokalnych i regionalnych, które – jako szczebel administracji najbliższy obywatelom – powinny zostać formalnie włączone w proces jego planowania, koordynacji i realizacji.

Europejski Komitet Regionów z zadowoleniem odniósł się do propozycji zwiększenia unijnych środków przeznaczonych na bezpieczeństwo wewnętrzne. Jednocześnie zwrócił uwagę, że wzrost finansowania nie może prowadzić do ponownej centralizacji polityki bezpieczeństwa. Zdaniem samorządowców skuteczność nowego instrumentu będzie zależała przede wszystkim od jego konstrukcji oraz od tego, czy zostanie oparty na działaniach zapobiegawczych, podejściu uwzględniającym specyfikę poszczególnych terytoriów oraz współpracy ze społecznościami lokalnymi.

W przyjętej opinii wskazano również, że zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi Europolu właściwe organy obejmują także regionalne i niższego szczebla służby odpowiedzialne za egzekwowanie prawa. Tym samym podkreślono, że bezpieczeństwo wewnętrzne nie jest wyłącznie domeną administracji centralnej.

Przywódcy samorządowi zwrócili uwagę, że projektowane przepisy nie określają sposobu udziału władz lokalnych i regionalnych w przygotowywaniu krajowych i regionalnych planów partnerstwa. W ocenie Europejskiego Komitetu Regionów oznacza to odejście od stosowanej w polityce spójności zasady partnerstwa. Tymczasem to właśnie samorządy lokalne i regionalne odpowiadają za funkcjonowanie lokalnych służb porządkowych, służb ratunkowych i ochrony ludności, bezpieczeństwo infrastruktury krytycznej oraz przestrzeni publicznych. Odgrywają również kluczową rolę w zapobieganiu zagrożeniom, ich wczesnym wykrywaniu i reagowaniu na sytuacje kryzysowe. Z tego względu ich rola nie powinna ograniczać się jedynie do korzystania z unijnych środków finansowych.

W opinii wezwano Komisję Europejską do ustanowienia obowiązkowego udziału władz lokalnych i regionalnych w planowaniu, koordynacji i wdrażaniu planów partnerstwa. Dokument wskazuje także, że krajowe plany powinny podlegać zatwierdzeniu wyłącznie wtedy, gdy zostały przygotowane przy formalnej współpracy z samorządami, zgodnie z zasadami pomocniczości, proporcjonalności i wielopoziomowego zarządzania. Jednocześnie zaproponowano zagwarantowanie minimalnej części krajowych alokacji finansowych przeznaczonej dla władz lokalnych i regionalnych, aby zapobiec ponownej centralizacji środków.

Europejski Komitet Regionów zwrócił również uwagę na sposób dystrybucji funduszy. W opinii wskazano, że mechanizmy finansowania oparte na konkurencji utrudniają dostęp do środków mniejszym lub dysponującym ograniczonymi zasobami jednostkom samorządu. W związku z tym zaproponowano uproszczenie procedur, zapewnienie wsparcia technicznego oraz wzmacnianie potencjału instytucjonalnego tych władz. Podkreślono także, że podział środków powinien uwzględniać zróżnicowane potrzeby poszczególnych terytoriów – od regionów przygranicznych, regionów położonych przy granicach zewnętrznych Unii Europejskiej oraz regionów najbardziej oddalonych po mniejsze gminy i obszary wiejskie.

W dokumencie zaakcentowano ponadto, że bezpieczeństwo wewnętrzne nie ogranicza się wyłącznie do działań organów ścigania. W opinii wskazano, że jego fundamentami są również spójność społeczna,

różnorodność i zaufanie. W tym kontekście podkreślono znaczenie władz lokalnych i regionalnych w przeciwdziałaniu polaryzacji społecznej i narracjom ekstremistycznym. Zwrócono także uwagę, że odpływ młodych ludzi, utrata wykwalifikowanych kadr oraz starzenie się społeczeństwa zwiększają podatność młodzieży na radykalizację i przestępczość, natomiast presja środowiskowa może nasilać zagrożenia na obszarach wiejskich i górskich. Odpowiedzią na te wyzwania mają być również projekty realizowane na poziomie lokalnym i regionalnym.

Przyjęta opinia zawiera również postulat formalnego włączenia Europejskiego Komitetu Regionów w ocenę wdrażania funduszy przeznaczonych na bezpieczeństwo wewnętrzne. Zdaniem autorów dokumentu rozwiązanie to ma służyć wzmocnieniu demokratycznej odpowiedzialności oraz zapewnieniu, że realizacja instrumentu będzie uwzględniała rzeczywiste potrzeby i doświadczenia poszczególnych terytoriów.